

Park Narodowy
„Ujście Warty”

Park Narodowy „Ujście Warty”

Informator przyrodniczy

Gęsi zbożowe fot. P. Szymoński

By bagna tętniły życiem!

*„I stada dzikich gęsi szumią ponad lasem,
I znużone na popas spadają z hałasem,
A w głębi ciemnej nieba wciąż jęczą żurawie.”*

A. Mickiewicz. Pan Tadeusz. Księga XI

Przy północno-zachodniej granicy woj. lubuskiego, tam, gdzie Warta kończy swój bieg i miesza się z wodami Odry, rozciąga się prawdziwe ptasie królestwo. Tak nieprawdopodobnie dużej ilości i różnorodności ptaków nie spotyka się w zbyt wielu zakątkach naszego kraju. Nic więc dziwnego, że nadwarciańskie rozlewiska od wielu lat były objęte ochroną, początkowo jako rezerwat przyrody „Słońsk” (o międzynarodowym znaczeniu, chroniony konwencją Ramsar), następnie zaś powiększono obszar chroniony, tworząc dookoła rezerwatu Park Krajobrazowy „Ujście Warty”. Od 1.07.2001r. teren ten doznał się najwyższej formy ochrony i na około 8 tys. ha utworzono Park Narodowy „Ujście Warty”.

Park położony jest w obrębie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Na jego krajobraz składają się głównie otwarte siedliska łąkowe i pastwiska, poprzecinane gęstą siecią kanałów i starorzeczy oraz zarośla wierzbowe. Przez środek Parku przepływa rzeka Warta, dzieląc go na część północną - Obwód

Ochronny Polder Północny - Witnica oraz część południową - położone na terenie zalewowym Obwód Ochronny Słońsk i Obwód Ochronny Chyrzyno. Poziom wody w tej części Parku może wahać się nawet do 4 m w skali roku, stąd krajobraz i warunki siedliskowe są na tym terenie bardzo zmienne. Z kolei Polder Północny oddzielony jest od Warty wałem przeciwpowodziowym i warunki hydrologiczne są tu bardziej stabilne.

Szata roślinna

W przeszłości teren Parku porośnięty był lasami łągowymi. Były to głównie łągi wierzbowo-topolowe oraz jesionowo-olszowe. W wyniku przeprowadzonych w XVIII w. prac melioracyjnych połączonych z wylesieniem terenu i prowadzoną przez wiele lat gospodarką łąkowo-pastwiskową, powstały rozległe, otwarte ekosystemy. Do pierwotnego charakteru roślinności nawiązują jedynie zarośla wierzbowe oraz pozostałość po

lasach łągowych w postaci pojedynczych, okazałych wierzb, topoli i wiązów. Istniejące w chwili obecnej w Parku zbiorowiska roślinne są typowe dla dolin dużych rzek nizinnych. Dotychczas stwierdzono na tym terenie 60 zbiorowisk roślinnych oraz około 500 gatunków roślin naczyniowych. Występują tu m.in. objęte w Polsce ochroną: salwinia pływająca, nasięźrzał pospolity, grzybieniec biały czy dzięgiel litwor. Z kolei do roślin rzadkich w skali kraju i zaliczanych do zagrożonych lub ginących w skali regionalnej należą m.in. groszek błotny, wilczomlec błotny, starzec bagienny, rzeżucha drobnokwiatowa, rdestnica szczeciolistna, selernica żytkowana czy pospolity na tym terenie przetacznik wodny.

Największe obszary w Parku zajmują zbiorowiska szuwarowo-oczeretowe z dominującymi w nich manną mielec, mozgą trzcinowatą, rzepichą ziemnowodną i turzycą zaostrzoną. Zbiorowiska ziołoroślowo-łąkowe i pastwiskowe porośnięte są m.in. przez wyczyrnicę łąkowego, krwawnicę pospolitą, kniec błotną. W kanałach i płytkich starorzeczach spotykane są zbiorowiska roślin wodnych o prostej strukturze, tworzone przez drobne rośliny pływające po powierzchni wody: rzęsę drobną, rzęsę garbatą, spirodelłę wielokorzeniową. W nieco głębszych zbiornikach stagnującej wody rozwijają się zespoły lilii wodnych.

Świat zwierząt

Park Narodowy „Ujście Warty” to jeden z najcenniejszych pod względem ornitologicznym obszarów w kraju. Unikalne tereny podmokłe, rozległe łąki i pastwiska stanowią jedną z najważniejszych w Polsce ostoi ptaków wodnych i błotnych. Na obszarze Parku stwierdzono dotychczas prawie 280 gatunków ptaków, z czego ponad 170 to gatunki łąkowe. Zwykle gnieźdzą się na tym

Kosaciec żółty fot. G. Gaczyński

terenie 4 gatunki perkozów, 8 gatunków kaczek, 5-6 gatunków chruścieli, po 4-5 gatunków mew i rybitw, 6 gatunków ptaków siewkowych. Dla wielu ptaków jest to jedno z ważniejszych miejsc lęgowych w Polsce. Należą do nich ohar, krakwa, ostrzygojad, zauszniak, gęgawa i czapla biała. Wiele gatunków należy do rzadkich lub zagrożonych wyginięciem w Europie, np. wodniczka, derkacz, kropiatka, rybitwa czarna czy rybitwa białowąsa. Obszar Parku odgrywa dla ptaków ważną rolę także poza sezonem lęgowym. W miesiącach letnich pierzą się na tym terenie kaczki (np. krzyżówka, cyraneczka), gęgawy, łabędzie nieme, łyski oraz żurawie. Podczas migracji na nadwarciańskich rozlewiskach zatrzymują się olbrzymie ilości ptaków. Późną jesienią Park staje się królestwem arktycznych gęsi: tundrowych, zbożowych i białoczelnych, których koncentracje mogą przekraczać 100 tys. osobników (maksymalnie stwierdzono 200 tys.). Jedną z nich, gęś zbożowa stała się symbolem Parku. Ujście Warty jest także ważnym zimowiskiem dla łabędzi krzykliwych (nawet 3000 osobników) i niemych, bielików, myszotów włochatych, kaczek i gęsi.

Spośród innych grup zwierząt, na terenie Parku występują 43 gatunki ssaków, w tym m.in. wydra, gronostaj, borsuk, bóbr, dzik, sarna czy gatunki z innych stron świata: wizon amerykański (norka), szop praczy, jenot oraz piżmak. Płazy są reprezentowane przez 2 gatunki ropuch, 5 gatunków żab, kumaka nizinnego, grzebiuszkę ziemną, traszki: zwyczajną i grzebieniastą. Z gadów występują tutaj jedynie: zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka i żyworodna oraz padalec.

Wody Parku są bardzo bogate w ryby, których stwierdzono aż 35 gatunków. Powszechne są tu ryby karpioвате, jak np. leszcz, krąp, płoć, wzdręga i karaś srebrzysty. Liczne występują także drapieżni przedstawiciele innych rodzin: szczupak, okoń, sandacz oraz największa krajowa ryba – sum. Do gatunków, zasługujących na szczególną uwagę należą: różanka, piskorz, koza i boleń. W okresie migracji wody Warty wykorzystywane są przez łososie i trocie wędrowne, które migrują na tarliska znajdujące się w dorzeczu Drawy.

Historia

Obserwując bogactwo ptasiego życia, ludzie zachwycają się dzikością i tajemniczością nadwarciańskich mokradeł. Tutejszy krajobraz został jednak w dużej mierze przekształcony przez człowieka.

Jeszcze niespełna trzy wieki temu Warta płynęła jednocześnie kilkoma korytami, które wypełniały całe, szerokie w tym miejscu na kilkanaście kilometrów, dno Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Dolina była zabagniona i porośnięta lasami łęgowymi, w których spotkać można było nawet duże drapieżniki: niedźwiedzie i rosomaki. W XVIII w., za czasów Fryderyka Wielkiego, rozpoczęto zakrojone na wielką skalę prace regulacyjne i melioracyjne. Wykopano system kanałów, w które skierowano wody Warty, groblami odcięto wiele starych koryt rzeki, wykarczowano lasy, wybudowano wały i zmeliorowano dolinę. Wyrwane spod wpływu wód obszary oddano pod osadnictwo i do użytku rolniczego. W ten sposób powstały unikalne, otwarte siedliska łęgowe ptaków.

Zagrożenia

Jednym z ważniejszych problemów, z jakimi boryka się Park jest powstrzymanie niekorzystnych zmian siedliskowych. Polegają one przede wszystkim na zarastaniu łąk i pastwisk na drodze sukcesji wtórnej. Następstwem tego jest kurczenie się otwartych siedlisk, będących miejscem bytowania wielu zagrożonych gatunków ptaków. Aby temu zapobiec w Parku od wielu lat stosuje się koszenie łąk oraz wypas bydła i koni.

Znaczącym problemem jest też występowanie (w niektórych miejscach liczne) inwazyjnych gatunków roślin np. rzeźpienia włoskiego, niecierpka drobnokwiatowego oraz obecność północnoamerykańskich gatunków ssaków: wizona amerykańskiego (norki) i szopa pracza. Pokarmem tych zwierząt są ptaki, ich młode i jaja. Te obce gatunki nie mają na terenie Parku wrogów naturalnych, dlatego presja wywierana przez nie na środowisko jest zjawiskiem niepokojącym.

Natura 2000

Jest to system obszarów chronionych, którego celem jest ochrona i zachowanie najważniejszych i najbardziej reprezentatywnych dla Europy ekosystemów wraz z charakterystycznymi dla nich gatunkami roślin i zwierząt. W skład sieci Natura 2000 wchodzi obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz obszary specjalnej ochrony siedlisk (SOO). Jedną z ostoi wyznaczonych w ramach sieci Natura 2000 jest Ujście Warty (PLC 080001), posiadające zarówno status obszaru „ptasiego” jak i „siedliskowego”.

Informacje turystyczne

Przez Park wiedzie około 60 km dróg dostępnych dla turystów. Ze względu na specyfikę terenu (obszar zalewowy), tylko część z nich to szlaki PTTK (ok. 20 km). Odwiedzającym polecamy korzystanie z oznakowanych ścieżek przyrodniczych:

„Ptasim szlakiem” - długość ok. 2 km, prowadzi przez atrakcyjne tereny łęgowe ptaków, dlatego najlepszym terminem pobytu na niej jest okres wiosenny.

„Na dwóch kółkach przez Polder Północny” to 30 km rowerowa ścieżka o charakterze przyrodniczo-historycznym. Prowadzi przez rozległe łąki Polderu Północnego, a na znacznym odcinku wiedzie wzdłuż Warty.

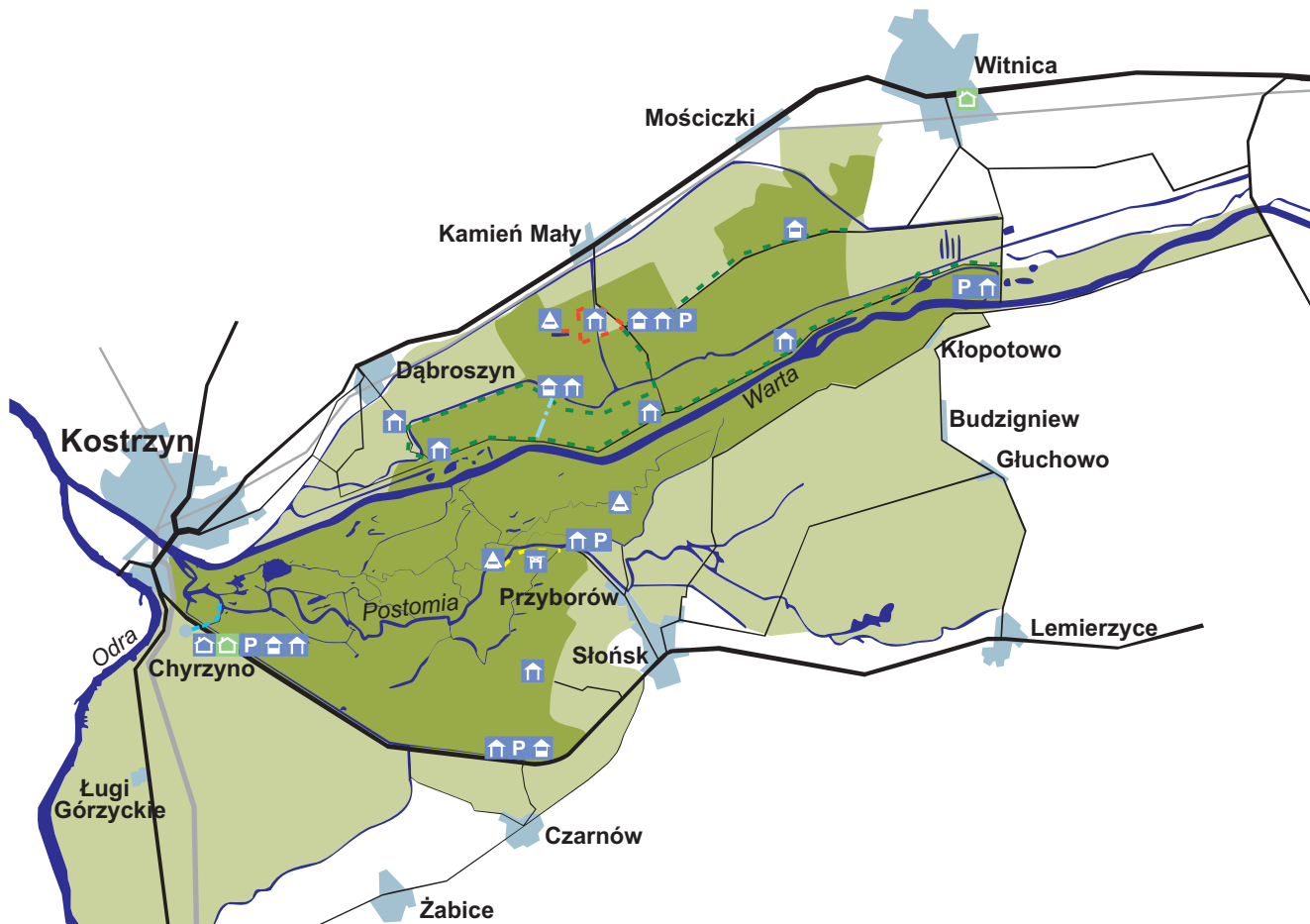
„Mokradła” to 1 km ścieżka, znajdująca się obok siedziby Parku. Poświęcona jest różnorodnym funkcjom, jakie pełnią mokradła.

„Olszynki” to 3 km trasa na terenie Polderu Północnego. Turysta ma tu możliwość spaceru po drewnianej kładce, wiodącej przez obszary leśne (ols porzeczkowy), zbiorowiska ziołorośli oraz szuwaru.

„Torfianka” to długa na 1 km ścieżka, po części wiodąca drewnianą kładką wzdłuż torfianki i przez szuwar mozgowy.

„Przyrodniczy Ogród Zmysłów” to zaprojektowany w formie interaktywnych zabaw ogródek dydaktyczny znajdujący się w Chyrzynie, bezpośrednio przy siedzibie Parku. Park prowadzi też zajęcia edukacyjne zarówno otwarte jak i dla grup zorganizowanych.

Park Narodowy „Ujście Warty”

LEGENDA:

 Park Narodowy „Ujście Warty”	 Ścieżki przyrodnicze	 Miejsce postojowe
 Otulina Parku	 Ścieżka spacerowa	 Wieża widokowa
 Wody	 Siedziba Parku, ośrodek edukacyjny	 Czatownia obserwacyjna
 Drogi	 Biuro konserwatora obwodu ochronnego	 Wiata turystyczna
		 Platforma widokowa

Park Narodowy
„Ujście Warty”

Życzymy miłego pobytu!

Dane adresowe i kontaktowe:

Park Narodowy „Ujście Warty”
Chyrzyno 1
69-113 Górzycza

tel. 95 7524027
fax: 95 7524016
sekretariat@pnujsciewarty.gov.pl

www.pnujsciewarty.gov.pl
www.facebook.com/PNUjścieWarty/

Tekst: Magda Mądrawska-Okołów, Dorota Wypychowska
Mapa: Magda Mądrawska-Okołów
Wydawca: Park Narodowy „Ujście Warty”, Chyrzyno 2018

Polskie
Parki
Narodowe

By bagna tętniły życiem!